

**INNOVATION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TA'LIM
JARAYONI SAMARADORLIGINI OSHIRISH METODIKASI**

Usmonova Kamola Xushvaqovna

Annotatsiya

So'nggi yillarda ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash, o'quv jarayonini zamonaviy talablar asosida tashkil etish hamda ta'lim oluvchilarning faol ishtirokini ta'minlash muhim pedagogik vazifalardan biriga aylanmoqda. Mazkur tadqiqotda innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida ta'lim jarayoni samaradorligini oshirishning metodik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Unda pedagogik texnologiyaning tizimli xususiyati, ta'lim maqsadlarini aniq belgilash, o'quv materiallarini mazmunan va mantiqan tashkil etish, interfaol metodlardan foydalanish hamda o'qituvchi va ta'lim oluvchi o'rtasidagi samarali qayta aloqani yo'lga qo'yish masalalariga e'tibor qaratiladi. Shuningdek, ta'lim oluvchilarni o'quv faoliyatiga faol jalb etish, ularning mustaqil fikrlashi, tashabbuskorligi, ijodkorligi va bilim olishga bo'lgan qiziqishini rivojlantirish innovatsion texnologiyalarning muhim natijalaridan biri sifatida yoritiladi.

Kalit so'zlar: *innovatsion pedagogik texnologiyalar, ta'lim jarayoni, ta'lim samaradorligi, interfaol metodlar.*

Kirish

Muallifning fikricha, so'nggi yillarda ta'lim tizimida yuz berayotgan yangilanishlar pedagogik jarayonni an'anaviy usullar bilan cheklanib qolmasdan, zamonaviy va innovatsion yondashuvlar asosida tashkil etishni taqozo etmoqda. Ayniqsa, ta'lim oluvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini rivojlantirish, ularni mustaqil fikrlashga, tashabbuskorlikka va ijodiy faoliyatga yo'naltirishda innovatsion pedagogik texnologiyalarning imkoniyatlari alohida ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtayi nazardan, ta'lim jarayonining mazmuni, shakli, metod va vositalarini o'zaro uyg'unlashtirish orqali mashg'ulotlar samaradorligini oshirish bugungi pedagogik amaliyotning muhim vazifalaridan biridir.

O'zbekiston ta'lim tizimining rivojlanishida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini takomillashtirish, zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lgan, intellektual hamda ma'naviy salohiyati yuqori avlodni tarbiyalashga katta e'tibor qaratilmoqda. Bu jarayonda ta'lim oluvchilarga zarur bilimlarni berish bilan bir qatorda, ularning egallagan bilimlarini amaliy faoliyatda qo'llay olish qobiliyatini shakllantirish ham muhim hisoblanadi. Shu sababli o'qitish jarayonida samarali metodlarni tanlash, mavjud pedagogik yondashuvlarni takomillashtirish va yangi texnologiyalarni amaliyotga joriy etish ta'lim sifatini oshirishning muhim shartlaridan biri sifatida qaraladi. Pedagogik texnologiya ta'lim jarayonini maqsadli, tizimli va izchil tashkil etishga xizmat qiluvchi muhim vosita hisoblanadi. U ta'lim maqsadini belgilash, o'quv materiallarini tanlash va tartiblashtirish, tegishli metod hamda vositalarni aniqlash, ta'lim jarayonini amalga oshirish va yakuniy natijalarni baholash kabi o'zaro

bog'liq jarayonlarni qamrab oladi. Bunday yondashuv ta'lim jarayonini oldindan loyihalashtirish va ko'zlangan natijaga erishish imkoniyatlarini oshiradi.

Muallifning qarashlariga ko'ra, an'anaviy ma'ruza, hikoya va suhbat kabi usullarda ta'lim oluvchi ko'pincha tayyor axborotni qabul qiluvchi subyekt sifatida namoyon bo'lishi mumkin. Bunday holatda o'qituvchi va ta'lim oluvchi o'rtasidagi qayta aloqa hamda ta'lim oluvchining faol ishtiroki yetarli darajada ta'minlanmasligi ehtimoli mavjud. Shu bois ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish, ta'lim oluvchilarni muhokama, savol-javob, mustaqil izlanish va amaliy faoliyatga jalb etish samaradorlikni oshirishning muhim yo'nalishlaridan biridir. Innovatsion pedagogik texnologiyalarning muhim jihati shundaki, bunda ta'lim oluvchi jarayonning faol ishtirokchisiga aylanadi. O'qituvchi esa faqat bilim beruvchi emas, balki ta'lim faoliyatini tashkil etuvchi, yo'naltiruvchi va natijalarni baholovchi subyekt sifatida faoliyat yuritadi. Bunday hamkorlik asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni ta'lim oluvchilarda mustaqil fikrlash, tashabbuskorlik, ijodkorlik va o'qishga bo'lgan qiziqishni rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, innovatsion texnologiyalarni qo'llashda ta'lim mazmuni, metodlari, shakllari va vositalarining o'zaro muvofiqligi muhim ahamiyatga ega. Ta'lim jarayonida ortiqcha va samarasiz metodlardan voz kechib, aniq maqsadga xizmat qiladigan, amaliyotda sinovdan o'tgan hamda kutilayotgan natijaga yo'naltirilgan pedagogik vositalardan foydalanish zarur. Shu jihatdan innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida ta'lim jarayoni samaradorligini oshirish metodikasini takomillashtirish zamonaviy pedagogikaning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish orqali ta'lim jarayoni samaradorligini oshirishning metodik imkoniyatlarini aniqlash va asoslashdan iborat. Tadqiqotda ta'lim jarayonini tizimli tashkil etish, mashg'ulotlarning maqsadi va kutilayotgan natijalarini oldindan belgilash, ta'lim mazmuni, metodlari va vositalarini o'zaro uyg'unlashtirish hamda ta'lim oluvchilarni faol o'quv faoliyatiga jalb etish masalalariga e'tibor qaratiladi. Ushbu maqsaddan kelib chiqib, innovatsion pedagogik texnologiyalarning mazmun-mohiyatini yoritish, pedagogik texnologiya, ta'lim texnologiyasi va o'qitish texnologiyasi tushunchalarining o'zaro bog'liqligini aniqlash, ta'lim jarayonini texnologiyalashtirishning samaradorlikni oshirishdagi imkoniyatlarini tahlil qilish, interfaol metodlardan foydalanish orqali ta'lim oluvchilarning faolligi, qiziqishi va mustaqil fikrlashini rivojlantirish, o'qituvchi va ta'lim oluvchi o'rtasida samarali qayta aloqani shakllantirish, ta'lim oluvchilarning tashabbuskorligi va ijodkorligini qo'llab-quvvatlash, shuningdek, ta'lim mazmuni, shakllari, metodlari va vositalarini o'zaro muvofiqlashtirish asosida mashg'ulotlar samaradorligini oshirishning metodik yo'llarini belgilash maqolaning asosiy vazifalari sifatida belgilanadi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar ta'lim jarayonini maqsadli, izchil va samarali tashkil etishga xizmat qiluvchi muhim pedagogik vositalardan biridir. Ta'lim jarayonini texnologik asosda tashkil etishda avvalo o'quv maqsadini aniq belgilash, ta'lim mazmunini tanlash va tizimlashtirish, samarali metod hamda vositalarni aniqlash, mashg'ulot jarayonini loyihalashtirish va yakuniy natijalarni baholashga e'tibor qaratiladi. Bunday yondashuv

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

o'qituvchining faoliyatini tartibli tashkil etish bilan birga, ta'lim oluvchining ham o'quv jarayonidagi faolligini oshirish imkonini beradi. An'anaviy ta'limda ma'ruza, hikoya va suhbat kabi metodlar muhim o'rin tutsa-da, ulardan bir tomonlama foydalanish ta'lim oluvchining mustaqil fikrlashi va faol ishtirokini cheklashi mumkin. Shu sababli zamonaviy ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanish, ta'lim oluvchilarni savol-javob, muhokama, mustaqil izlanish va amaliy topshiriqlarga jalb etish ta'lim samaradorligini oshirishning muhim sharti hisoblanadi. Innovatsion texnologiyalar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarda o'qituvchi va ta'lim oluvchi o'rtasidagi qayta aloqa kuchayadi, ta'lim oluvchilarning o'quv faoliyatiga bo'lgan qiziqishi ortadi hamda bilimlarni mustaqil o'zlashtirish imkoniyati kengayadi. Ayniqsa, interfaol mashg'ulotlar ta'lim oluvchilarda tashabbuskorlik, ijodkorlik, mustaqil fikrlash va o'z faoliyatiga mas'uliyat bilan yondashish kabi sifatlarni rivojlantirishga yordam beradi. Pedagogik texnologiyaning muhim jihati shundaki, u faqat muayyan metodni qo'llash bilan cheklanmay, balki maqsad, mazmun, metod, vosita, ta'lim faoliyati va natijaning o'zaro bog'liqligini ta'minlaydi. Shuning uchun ta'lim jarayonida qo'llaniladigan har bir innovatsion metod kutilayotgan natijaga xizmat qilishi, ta'lim oluvchilarning individual xususiyatlari va tayyorgarlik darajasiga mos kelishi lozim. Ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda o'qituvchining pedagogik mahorati ham alohida ahamiyatga ega. O'qituvchi mashg'ulot davomida ta'lim oluvchilarning faolligini kuzatishi, ularni mustaqil fikrlashga undashi, zarur holatlarda yo'naltirishi va o'zlashtirilgan bilimlarni baholab borishi zarur. Demak, innovatsion pedagogik texnologiyalarni to'g'ri tanlash va maqsadga muvofiq qo'llash ta'lim jarayonini faollashtirish, uning sifat va samaradorligini oshirish hamda belgilangan ta'lim natijalariga erishishni ta'minlashga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida ta'lim jarayonini tashkil etish ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biridir. Interfaol metodlardan foydalanish, ta'lim oluvchilarni faol o'quv faoliyatiga jalb etish, mustaqil fikrlash va ijodkorlikni rivojlantirish hamda o'qituvchi va ta'lim oluvchi o'rtasida samarali qayta aloqani yo'lga qo'yish ta'lim sifatini yaxshilash imkonini beradi. Shu bois innovatsion texnologiyalarni ta'lim mazmuni, maqsadi va kutilayotgan natijalarga mos ravishda qo'llash zamonaviy ta'lim jarayonining muhim metodik talabi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6108-son Farmoni.
2. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat: O'quv qo'llanma. - Toshkent: TDPU, 2003. - 174 b.
3. Ishmuxamedov R.J., Rayimov Sh.K. Innovatsion texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari. Usuliy qo'llanma. - Toshkent: TOUQBYu, 2013. - 54 b.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

4. Ishmuhamedov R.J., Yuldashev M. Ta'lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar: ta'lim tizimi xodimlari, metodistlar, o'qituvchilar, tarbiyachi va murabbiylar uchun o'quv qo'llanma. – Toshkent, 2017. – 372 b.

5. Rayimov Sh.K. Innovatsion pedagogik texnologiyalar va ulardan ta'lim-tarbiya jarayonida foydalanish // Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural and Social Sciences. - 2025. - Vol. 5, Issue 6. - B. 409-414. - E-ISSN: 2181-1784.

